

Hincz Gyula rajza

Baka István:

Egy jégvirágra

Jégvirágráncok — ablakomra
tapasztja tenyerét a fagy.
Áttetszik rajtatok a sorsom,
tündöklő életvonalak!

Ragyognak hidegen citrádák:
kristálycukor-szavak; ragyog,
mint a sós vízbe áztatott madzag,
ezüstjűk — nyájból font hurok.

Vagy mást jövendőlész, jégvirág?
azzal, hogy ablakomra írod:
hősegtől, fagytól egyaránt
gyötörve bontottad ki szírmód.

Szeretlek, szép jövendőlésem,
tündöklő életvonalak,
suhintó kardok fénye, melytől
virággá szelidül a fagy.

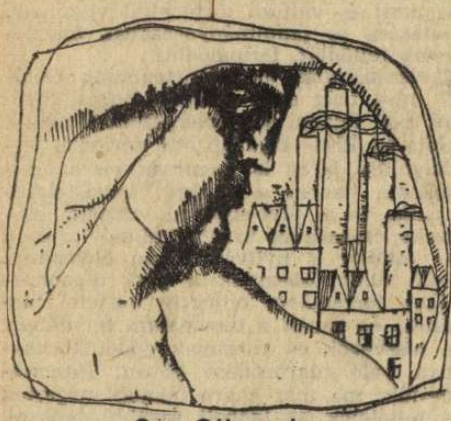
Nagy Gáspár:

Hótalan a hegyek inge

Ez a tél még megváltatlan,
nincs rá mentség; fehér paplan,
se hó, se hold nem világol —
amíg fölragyog a jászol

hordjuk szívünk szakadatlan,
kormos arcot száz darabban,
nincs ajándék, semmi tömjén —
rí Boldizsár, Menyhért meg én.

Az indul el akaratlan
kinek anyaga jelen van,
hótalan a hegyek inge —
el kell érniük Betlehembe!

Gács Gábor rajza

Egy éjszaka megjelent Jonatán, a teknős.

Hatalmas, sötét folt odakint a kertben, a díófa alatt. Mintha valaki erre járt volna, aztán összezsugorlott a fáradtságtól és lezuhant. Semmi remény, hogy valaha is felkeljen. Földreroskadt hát a fa mellett. Esőverte, megfeketedett hát.

Arnold, ez a kopottorrú, félig szétesett bábu, csak nézte onnan bentről a díványról. Ki tudja, mióta ült már ott Rosita Rántotta spanyol táncosnő mellett!

— Tudtam, hogy eljön.

Rosita küssé riadtan:

— Már megint látogatót kaptunk?

Nem vitás. Rosita Rántotta nem nagyon kedvelte az éjszakai látogatásokat. Persze egy bizonyos valaki, aki egyszer régebben benézett — az más eset. A kedves, szomorú tekintetű zsiráf. Akit a furcsa nevű fiú megszöktetett az Állatkertből. Hogy is hívták? November... valamilyen November. Talán Kovács November. Hol járhat a zsiráf? Mi lehet vele? Lekapcsolták és visszacipelték az Állatkertbe? Vagy pedig még mindig... Nem, ez lehetetlen. Egy zsiráf nem mászkálhat csak úgy összevissza a városban. Elkapták és rács mögé dugták.

— Jonatán — mondta Arnold.

A táncosnő felrezzent.

— Jonatán? Miféle Jonatán?

— A teknős. Szerényen számítva kétszázhusz éves. Tudtam, hogy egyszer meglátogat. Utoljára Korzika szigetén találkoztam vele.

— Korzika... nagyon messze lehet.

— A barátja halála után visszament Korzikára. Arra a földre, ahonnan a ba-

Most lenne 50 éves...

Vallomások Váci Mihályról

„Versei első bemutatkozásakor Váci Mihály már tájékozott és eszközbiztos költő. Az indulás tananyagát — a jelen s a múlt (és a régmúlt) izmusainak iskoláit — már elvégezte még a tanyai, majd kórházi és szanatóriumi éve alatt. Költői szemlélete — a költő világszemlélete — kész. Ezzel ő alig rokonítható a korszak bármely izmusához. Úgye neki is a közösség, de bensőségesen. Bensőséges viszont úgy tud lenni, hogy nem magára irányítja a fényt, nem magára a figyelmet. Egy kései versének ez a címe: A sokaság fia. Az unanimitás sugallhatott volna ilyen verscímet, az unanimitás munkált ilyen költői világszemléletet. Tán az egyetlen izmusiskola, melyről Váci Mihály — kérdeztem később róla — íróinaszkodása idején semmit sem hallott. Ráértett; bontani kezdte a nemes ércéteget, melyet éppoly értékes rétegek tartanak. Az ilyenek a dolog természeténél fogva jobban rejtik a kincset, mint a pusztá föld. Ehhez a kincshez őt, akár a mesékben a legkisebb, leggyengébb fiút, a hűség vezette. A nála is kisebbekhez s gyengébbekhez.”

(Illyés Gyula, 1970.)

„Kell a Te bolond. Jaj, de nagyon kell, de sok kell a bolondokból akkor is, ha éppen azok, éppen ők szeretnének már menekülni az ostorcsapásoktól, akikhez tartozol. Nem vagy már egyedül. Vannak már és egyre többen lesznek, akik megértik a gyárakért, járdákért, villanyokért és iskolákért házaló ügynököket. Felnő itt gondos szülői kezek alatt a nemzedék, amely szüntelen a lehetetlennek látszóval birkózik majd, és a lehetetlennek látszó ostromolja.

Ki biztatott erre a sorsra?

Akkor is azok, ők, akikért vagyunk; a történelem. Minden parancsra jogod van, a lélek felajdulására miért ne lenne? A sorsot úgyse kerülhetjük el, hiába vannak órák, amikor szeretnénk menekülni, amikor leintenek, amikor száját húznak, amikor vállat rántanak. Kinevetnek, sőt gyereksordát uszítanak utánad, mint a falu bolondjának, hogy ingerkedjenek veled; akkor is, mind után, mit parancsolsz magadnak?”

(Galambos Lajos, 1963.)

„Az irodalmi esteken szerzett tapasztalatok alapján neveztem Váci Mihályt népszerű költőnek, s nemcsak a magam megfigyeléseire, hanem arra is emlékezve, amit erről a pódium és a nézőtér kontaktusára érzékeny előadóművészek — Váci verseinek megszólaltatói — nyilvánosan is elmondottak. Frissnek és komolynak, élénknek és intenzívnek nevezte valaki ezt az érdeklődést, s röviden nem is igen lehetne jobban jellemezni. Egy olyanfajta figyelemről van szó, amely úgy őrzi meg a jó versnek kijáró ünnepélyességet, hogy elveti mindazt, ami mesterkélt, merev, szertartásos.”

(Héra Zoltán, 1965.)

Mándy Iván:

Jonatán, a teknős

rátja valamikor elindult. Az a férfi, akit eleinte csak úgy hívták, hogy a korzikai. Később a konzul nevet kapta. Majd eljött az a nap, hogy császárrá választották.

— Császár?! Annak a göröngynek odakint egy császár a barátja.

— Az nem göröngy, kedvesem, hanem teknős. A császár pedig senki más, mint maga a világhódító Napóleon. Bonaparte Napóleon.

A „göröngy” alig észrevehetően megmozdult a fa mellett. Vékony, remegő, öreg fej nyúlt ki a páncél alól. Kíváncsian és meglehetősen rosszálón.

— Jonatán nem szereti, ha Napóleon császárnak hívják. Jonatánnak az a véleménye, hogy akkor kezdődtek a bajok. Le is akarta beszélni a barátját erről a koronázási hajcihóról, de hát Napóleon akkor már nem nagyon lehetett beszélni. Nagyon is a fejébe szállt a dicsőség. Megszédült, ahogy mondani szokták.

— De hát igazán ismerték egymást? Napóleon és ez a...?

— Már említettem, hogy jó barátok voltak. Azt, hogy császár, egyszerűen nem szabad kiejteni Jonatán előtt. Ő mindig is csak úgy beszél Napóleonról, hogy a korzikai. Vagy a konzul. Ha Napóleon megmarad konzulnak, semmi baj. Jonatán a nyakát nyújtogatta. Helyesebben bólintott.

„...Váci Mihály ritka népszerűségét sem érzem a művészi igény leszállítása árán megvásároltnak.”

(Németh László, 1968.)

Rendhagyó jelenség voltál erre mifelénk; igaz nagy költő, akit fent is becsülnek, lent is szeretnek! Költő voltál prózafírasodban is — a Zsemszadár riportjaiban, novelláiban, s a még kötetekben nem szedett cikkeidben egyaránt —, költő, aki nem a papíron akarja megszépíteni a valóságot, hanem azért kiált, hogy tegyük rendbe együtt mindazt, ami nincs rendben a világon.

(Garai Gábor, 1970.)

„Bárhol forgolódt az életben, hogyha külföldön járt, akkor is mindig ott lángett benne a »nyomorúságokat« átélő próletárgyerek hűsége szűkebb családjához, apjához, anyjához, osztályához, pártjához, hazájához.

Késő délután érkezünk meg Rómába. Nyolc óra felé járt az idő, amikor elindultunk szállásunkról csatangolni. Utba ejtettük a Capitoliumot, egy pillantást vetni az utólrhetetlen antik remekműre, Marcus Aurelius lovas szobrára. A csillagos ég alatt, a reflektorfénnyel megvilágított alkotást néma csodálattal jártuk körül. Mihály megáll és a »koldus impetátor« messze mutató jobb kezére néz. És inkább önmagától, mint tőlünk, halk szóval kérdezi: — Merre mutat a császár jobb keze? — A verscsírást sejtető kérdést Illyés Gyula tüstént átlátja, és tréfálkozó, atyai szeretettel reagál: — Ne légy lokálpatrióta! Marcus Aurelius sose gondolt a Nyírségre, Dunántúl felé mutat. — Váciból feltört a jól ismert kacagás. A tréfát tréfával viszonzozza: — Talán csak nem Ozorára mutat?”

(Tolnai Gábor, 1970.)

Aki legmesszebből jött,
mindnyájunk elé vágott.
Már élő szava nem lesz.
Sem szelíd, sem dühös.

Aki a leggyorsabban égett,
az ment el legelőbb,
Előtte az út mérhetetlen,
mögötte csak a szenvedés.

Akinek nem maradt
ideje megbékélni,
majd megbékél a földdel,
ami ölébe zárja.

De nem! Csak verje gaz
nyughelyét — ne virág.
Vad szöke fű, barack:
Illel alkatához.

Bárha homok takarná,
s ne kő. Hogy ott is törje?
Keveredjék a szélhez.
Eszményi szabadsághoz.

(Demény Ottó: Az első, 1970.)

Akárcsak választott példaképei: József Attila, Bartók és Illyés, Váci Mihály is „gyönyörű gondok gazdája” volt. Dühökben, haragokban edződve méltó módó képviselte útraküldött, és követelte azo elévülhetetlen jussát, az *érzelmei forradalmát*. Életével, költészetével a föltárekvő *testvéri tömegek* történelmi jelenlétére figyelmeztetett. Azok feltörekvő jelenlétére, akik a munka és közélet ero műveiben demokratikus mozgalmuk ki teljesedését sürgetik. Erdemes megfigyelni, hogyan tudta életében — költészet mellett ez az élete másik nagy műve — fölkarolni, összefogni az egyéni, és közö ségi gondokat. Mennyire közügy is vol száma az egyes emberi sorsok alakulá sa, és a közösség sorsa mennyire magán ügye is. „Mindenkinek nyelvével” értette : panaszt, és mindenki értette biztatását. Egyidejűleg tudott önmaga és az őt kö rülvevő tágasabb emberi környezete meg ismerésében előrejutni. Egyidejűen két irányú megismerési tevékenységének ta lán az a titka, hogy a tömegek életének jövőbe mutató mocnásait rögtön föl ismerté, és költészeté lényegitetter visszhangozta.

Érzelmeket mozgósítva tudatosított.

(Sárándi József, 1974.)

Igen, a kíméletlen és kiábrándult prófétai ostorozás az ő valódi optimizmusa. Szavak — melyeknek belsejében a hit vagy legalább a remény —, melyek elterelhetik a pusztulást, megmásként az álszentül visszahúzódo „haladást” és megfékezik a manipulált imamalmok felettünk átrepült és ránk visszazúgó szuperzónikus fűlsükettségét.

Igy volt optimista. És így is élt.

(Lengyel József, 1970.)

Az ő népiességéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik az életismeret. Hozzá tarto zik a jelen szocializmust építő népi való ságának ismerete is. „Kézenfogó hű szelek” a mai magyar élet tájain viszik. Fel tudja mérni, hogyan forrott össze közös munka s közös harcok során a párt s a nép. Tudja, hogy az élet kiküzdött ténye a kettő között levő bonthatatlan egység. Erről a létrejött szoros szövetségről ad hírt a ma népi hőseit megszólaltató hely zetdalaiban: tanúságot tesz az alakuló új szocialista népi öntudatról.

(Király István, 1962.)

Huszádik századi költő volt. Az igazán súlyos érvek felhajtatója, fegyelmeztető atomja a hadnak, mely folyton a döntő vitákat várja. S íme, istenesen elkészül tünk a vitára! Csak a vita késik. Késnek leülni velünk az ellenfelek, a fórumok, s nem az érvek avulnak el, nem a logikát eszi meg a szű, nem a szenvedélyünk lohad le. Csak elhalunk rendre.

Különböen se baj.

Folyton lesz szolgálatos.

(Lászlóffy Aladár, 1970.)

séges hadjáratok voltak ezek. Később maga a gyász és a pusztulás. És vér, mennyi vér, valóságos verőzón!

— Arnold, kérem, nem beszélhetnék valami másról? Beláthatja, hogy az ilyesmi...

— Belátom, Rosita, belátom! Ez csakugyan nem gyöngéd női lelkeknek való. De hát csak azt akartam megvilágítani, hogy az én bölcs Jonatánom mi minden től szerette volna visszatartani Napóleon t.

Egy árny odakint a kertben. Bonaparte Napóleon sötét, komor árnya Jonatán mögött. Mintha soha egy pillanatra se váltak volna el egymástól.

— Ha rád hallgattam volna, Jonatán! Elba szigetén is ezt mondta Bonaparte, ahova bukása után száműzték, de ahonnan még ki tudott törni. Szent Ilonán is ez hangzott el a végső száműzetésben. És most itt, az éjszakai kertben.

Arnold, ahogy úgy elnézte őket.

— Engem aztán kemény fábol farag tak. Egyszerűen keménykötésű fickó va gyrok. De ahogy így elnézem őket, szinte könnyek szöknek a szemembe. Igen, be vallom, ez a látvány könnyeket csal a szemembe. A korzikai és Jonatán. Azt hiszem, ez az igazi barátság.

Rosita magában:

— Lehet, hogy ez az igazi barátság. De az biztos, hogy sohasem láttam két unalmasabb alakot, mint ez az öreg tek nős, meg a fekete köpenyes korzikai. A zsiráf az mégiscsak más! Miért is gondo lok rá annyit ma éjszaka?

— Mit sóhajtozik, Rosita? Valami baj van?

— Semmi! Semmi!